

**R. P. Ioannis Præpositi Atrebatis, E Societate Iesv, S.
Theologiæ Doctoris, & quondam in Vniuersitate
Louaniensi ac Duacensi Professoris, Commentaria In
Tertiam Partem S. Thomæ De Incarnatione Verbi ...**

LePrévost, Jean

Dvaci, 1629

Qvæstio I. De matrimonio vt est quoddam officium naturæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94249](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94249)

sterius, quod etiam ad secundum locum responderi posset, ad quem nihilominus

Dico 1. hæreticos non posse ostendere nostram versionem esse malam, & proinde non posse efficaciter ostendere Apostolum eo loco agere de vxore.

Dico 2. Apostolum ibi non agere de vxore, cùm verius sit eum vocatum à Christo, antequam vxorem duceret, factus autem Apostolus castitatem seruarit, vt patet ex cap. 7. 1. ad Cor. & proinde cùm scriberet ad Philipenses vxorem non habuerit. agit ergo de quadam Philippis degente suo coadiutore in prædicatione Euangelij, quem rogat vt iuuare dignetur illas, quæ cum eo laborauerint in Euangelio. *αλιγησεν* enim significat eum, qui idem iugum trahit, & proinde potest significare solum in quolibet opere, & officio, & non tantum in re maritali, aptiusque sumitur apud Apostolum in masculino, quam in feminino, cùm *γένος* aptius sit masculini generis.

Obijcitur 5. quod hæreticum continentia repugnet decretis multorum Conciliorum.

Resp. 1. non repugnare eo sensu, quem intendunt hæretici: nam Concilia, quæ videntur permettere clericis coniugium, non volunt initiatos sacris ordinibus ante matrimonium posse illud contrahere, vt dub. præcedentibus ostendimus, neque Ecclesia etiam Græca id suis sacerdotibus permisit. vnde hæretici volentes, vt sacerdotes ducent vxores, aperte faciunt contra decreta Conciliorum. Quod si subdiaconis id aliquando licuerit, inde oritur, quod is ordo non statim fuerit inter sacros habitus, vt notauiimus. Quod si agant de matrimonio ante ordinem contracto, Dico in Ecclesiâ Latinâ semper obseruatum, vt sacerdotes ab vxoribus legitimis abstinerent, Græcos hac in parte variis fuisse, vt diximus. canones ergo, qui videntur repugnare, intelligendi sunt respeccuti Græcorum, qui ante ordinationem matrimonio iuncti fuerint, quibus vñs propriæ vxoris extra tempora officij concessus est.

Resp. 2. Obijcitur 2. ejusmodi in Conciliis hac in parte aliqua est repugnativa cum eo quod iam seruat Ecclesia, nihil fauere hæreticis, quia in pluribus etiam alijs materijs constat in Ecclesiâ modò vñum, modò eius contrarium præceptum, & in vñ fuisse: potuit ergo in præsenti materia Ecclesia id præcipere, quod convenienter sibi vñsum est, licet contrarium aliquando fuisset in vñ.

Obijcitur 6. can. cùm igitur 35. quæst. 1. vbi dicitur: Ecclesia post Apostolica insituta quedam consilia perfictionis addidit, ristopote de continentia ministrorum.

Resp. 1. hac verba non esse Augustini, sub cuius nomine citantur ab hæreticis, sed Gratiani, quæ in editione factâ ex decreto Gregorij 13. alio charactere ponuntur.

Resp. 2. Gratianum illis verbis non velle continentiam sacerdotum, & aliorum factorum ministrorum solum esse consilij, sed Ecclesiam illam imposuisse, quamvis in Euangelio non extet de ea dominicum præceptum, & addidisse consilium perfectionis, id est, quod antea solum erat consilij, fecisse præcepti, quod ostenditur, quia Gratianus adfert hoc statutum Ecclesiasticum, vt ostendat coniunctiones consanguineorum esse fugiendas, quia Ecclesiasticis institutionibus inueniuntur terminatae, quamvis non inueniantur prohibita in Euangelicis, vel Apostolicis præceptis. quibus verbis docet seruandum esse, quod ab Ecclesiâ est statutum, licet de cetero non sit à Christo præcep-

ptum, vt continentia sacerdotum. Additæ videri probabilem quorundam lectionem, quæ confirmat responsionem, scilicet: Ecclesia post Apostolica instituta quedam consilio perfectionis addidit.

De sancto matrimonij Sacramento.

H VNC tractatum in aliquot quæstiones partiemur. antequam autem de matrimonio agamus, vt est Sacramentum, præmittenda quæstio de eodem, vt est naturæ officium. itaque

QVÆSTIO I.

De matrimonio, ut est quodam officium naturæ.

DVBIVM I.

Quid sit matrimonium?

LE G E I. ff. de ritu nuptiarum, nuptiæ definitiuntur: *Coniunctio maris, & feminæ, & consortium omnis vita.* quæ definitio repetitur Institutionibus de patria potestate. §. 1. vbi dicitur: *Nuptia, seu matrimonium est viri, & mulieris coniunctio individualis vita consuetudinem continens.* quam definitionem etiam adfert Alexander 3. cap. illud, de presumptionibus, & apobrabant communiter Theologi & Jurisconsulti. iuxta quæ iura Matrimonium potest definiti: *Coniunctio maritalis viri, & feminæ individualis vita consuetudinem continens, seu retinens, pro cuius intelligentia*

Notandum, matrimonium sumi duplicitate, uno modo pro statu; seu vinculo permanente inter virum, & feminam, altero pro contractu, ex quo huiusmodi vinculum oritur. Matrimonium in definitione priori modo sumitur, vocatur autem contractio, id est vinculum per modum cuiusdam permanentis: nam quævis varia inueniantur in matrimonio partim antecedentia, vt voluntas & consensus exterius sufficienter expressus, per quem inducit vinculum, item translatio corporum, per quam corpus vñus transfertur in potestate alterius, inueniantur etiam extrema coniunctionis, scilicet mas, & femina; partem consequentia vt legitimus vñs matrimonij, generatio prolixi, eiusdem educatio &c. matrimonium tamen formaliter spectatum per modum status consistit in huiusmodi vinculo permanente. Dicitur etiam, *maritalis*, quo designatur specialis ratio huiusvinculi, quod scilicet eo tendet, vt vir sit maritus, & mulier vxor, seu ad commercium maritalis, per quod officium vinculum maritalis ab omni alio distinguuntur: v. g. à societate militari, mercature, ciuili &c. cùm haec, & similes coniunctiones, & vincula alios fines respiciant. Dicitur etiam individualis vita consuetudinem retinens, seu consuetudinum omnis vita, quibus verbis rursum designatur conditio, per quam hoc vinculum ab alijs humanis societatis distinguitur. ceteræ enim societates humanæ voluntate sunt dissolubiles, maritalis vero

coniunctione conformiter natura sua postulat indissolubilitatem, seu, ut permaneat quamdiu viuunt vir, & mulier, qui talem statum inierunt. cum enim ad propagationem generis humani necessaria virum, & feminam conuenire, & recta ratio dicere, ut aliquo vinculo inter se adstringantur, vt proles possit recte educari iuxta exigentiam humanae naturae, eadem recta ratio dicatur, ut per aliquem contractum oriatur vinculum inter virum, & feminam ad honestam prolis educationem, illudque perpetuum, id est quod non dissoluatur viuente virtute parte, immo, nisi iusta causa intercedat, coniuges non separantur quoad habitationem.

Ex his patet contractum matrimoniale hoc vel simili modo posse definiri, quod sit contractus, per quem vir, & femina mutuo transferunt corporum dominium ad perpetuam vitæ consuetudinem.

D V B I V M . . . II.

Vtrum matrimonium sit licitum?

PLVRES hæretici senserunt esse illicitum; nam
Saturninus discipulus Simonis Magi sensit
matrimonium esse à dæmonie, eiusque vsum illicitum,
vt refert Ireneus lib. i. aduersus hæretes cap.
22. quem errorem fecutus est Tatianus eodem te-
ste lib. citato cap. 31. Marcion teste Hieron. lib. i.
contra Iouinianum in principio. Adamiani teste
August. lib. de hæretibus hæret. 31. Manichæi eo-
dem teste hæret. 4. 6. & plures alij.

Sed de fide est matrimonium, eiusque usum esse licitum, quod sentit vniuersa Ecclesia, traduntque Patres tam citati, quam alij, qui contra hereticos scriperunt: & eretom hereticorum damnat Concil. Gangrenus in discipulis Eustachij, qui vt patet ex proemio ciudsem Concilij nuptias accusabant, & docebant nullum in coniugali possum gradu spem habent apud Deum, quod anathematizat Concil. cap. i. idemque damnat Concilium Bracarense i. can. II.

Probatur conclusio 1. ex Genesis cap. 1. vbi dicit Deus: erescite & multiplicamini, quibus verbis benedixit matrimonio, illiusque *vsum* approbavit. Genesis 2. non est bonum hominem esse solum facias nam adiutorum simile filia. ubi rurcius Deus approbat nuptias, & maritale *vinculum* in ordine ad filiorum procreationem. ex quibus obiter refutatur error Adamianorum, qui censebant in statu innocentia non futurum fuisse matrimonium eiusque *vsum*, cum haec verba dicta sint antequam homo peccaret, & eo etiam non peccante vim habuissent. Matth. 19. quod Deus contumxit, homo non separat: vbi Christus docet & matrimonium efficitum, & illud ad primam insolubilitatem renocat.

Ex eo quod Christus nuptias suā p̄sentiā cohonestauerit Ioannis 2. & quod prioris ad Cor. 7. Apostolus dicit: quia matrimonio immixtū virginitem suam, bene facit: aperte supponens matrimonium esse licitum. item: sūp̄ficiat virgo non peccat. ad Hebreos 13. honorabile connubium & thorax immaculatus.

Probat 2. ex eo quod in scripturā passim laudentur viri sanctissimi, qui matrimonio coniuncti fuerunt, Abraham, Isaac, Iacob, Zacharias, & alii. Et hoc est deinde. Probat 3. Thessalonici 4.

3. Matrimonium in nouâ lege euctum est ad esse sacramentale , ut fides docet , ergo est licitum.

4. Nunquam in scripturā veteri, vel nouā fuit
reprehensum, quod tamē factū fuisset, si esset
ex se malum & illicitum, cū Christus Dominus,
Prophetæ & Apostoli huiusmodi publica vitia
non dissimulauerint.

5. Non est illicitum humanum genus propagari, ad quod propagandum conformiter naturis rerum, & humanae conditioni necessaria est maris, & feminam commixtio, ad quam conuenienter est marem & feminam aliquo vinculo sibi mutuo adstringi ad honestam prolis educationem, vnde sequitur huiusmodi vinculum non esse illicitum, & proinde nec contractum quo illud inducitur, atque adeo matrimonium tam in ratione contractus spectatum, quam in ratione vinculi esse licitum. Similiter eius ylum seu actum coniugalem.

Obiectio.
Obiectio.
Obiectio.
Obiectio.

Resp. i. id nullo modo fauere hæreticis, qui vagum concubitum præferabant coniugali, ut fecit Saturninus.

Resp. 2. hanc immunditiam non necessariò est.
Resp. 2.

mentis, sed posse esse solius corporis, quod non
arguit actum secundum se esse illicitum. Addo
etiam ne quidem ipsam rebellionem membrorum
ita necessariò huic actui coniunctam, vt ab eo ab-
esse nequeat, cum in statu innocentia & naturę in-
tegrā huiusmodi rebellione non fuisset in actu con-
iugali, sed in eo parētes sine viro libidinis ardore fi-
lios procreassent: id ergo solum inuenitur in natu-
rà lapsa, de quā locutus est Tertullianus. quā non
obstante rebellione actus coniugalis est licitus,
tum in officium naturae, tum in remedium concu-
piscentię.

D V B I V M III,

Vtrum matrimonium in ratione contractus, vel vinculi civilis dependeat alicuius institutione.

ID videntur supponere plerique Scholastici, ac
serentes matrimonium fuisse a Deo in paradi-
so institutum, quorum aliqui censem intitulum
his verbis, *creare, & multiplicare, & replete terram-*
ita Sotus dist. 26. quest. 1. art. 2. §. mhablaminus. *Sot.*
Alij existimant institutum illis vobis: *hoc nunc os*
ex oibis meis, & caro de carne mea. tenet Ruat-Ruard.
dus art. 18. in principio. indicat Scotus dist. 26. *Scot.*
quest. 1. §. *ad solutionem circa probationem 3. con-*
clus & ali ram antiquam quam recentiore

Alij censem matrimonij esse iuris naturae, independenter ab omni positiua aliquo institutione. tenet Adrian. in 4. quæst. i. de matrimonio §. quoad *Adrian.* primum quem sequitur Vasquez tomo 4. in 3. partem disp. i. de matrimonio cap. 2. que sententia videtur verior. pro quâ *Autoris
Cestensia*

Notandum creatis masculo, & fæminâ sine
vlteriori aliquâ liberâ concessione licuisse illis
se mutuò carnaliter cognoscere ad generis hu-

Bdd
mani

mani propagationem; cùm autem ad huiusmodi finē sit omnino conuenies eos, qui se mutuò carnaliter cognoscunt, aliquo vinculo inter se copulari, nullā interveniente alterius concessione huiusmodi contractus iniri potuit, quod nihil est aliud, quām contractum ipsum matrimoniale, & vinculum inde resultans esse iuris naturæ.

8.

Iure naturæ hominibus competit facultas cōtractus matrimonialis inveniendi.

Sive ergo Deus benedixerit matrimonio, sive illud præcepit priori loco citato, sive reuelauerit Adamo illud esse licitum, iure naturæ competit hominibus facultas huiusmodi contractus inveniendi ad generis humani propagationem, & conservationem, quemadmodum homine constituto in rerum naturâ, iure naturæ competit illi facultas edendi ad conseruationem individui.

Nec obstat quod primi parentes non potuerint citra Dei reuelationem cognoscere hanc facultatem sibi competere, quia instruatio non arguit illos id non potuisse sine libertate Dei concessionem, seu non potuisse inire matrimonium nisi Deus potestatem faceret, ergo propter huiusmodi reuelationem, non est dicendum matrimonium dependisse à positivâ Dei institutione.

Addo etiam, quod sine hac reuelatione forte primi parentes potuerint colligere genus humanum propagandum esse per carnalem commixtionem, & ideo Dominum Deum procreasse in genere humano sexuum diversitatem, potuerint etiam aduertere futurum homini incommodum, si proles non esset sub curâ parentum, ut iuxta naturam suam exigentiam educatur, quod incommodum vitatur per vinculum matrimoniale, & proinde potuerint colligere statum matrimoniale esse necessarium, ut genus humanum conuenienter propagaretur.

Obicitur tamen, quod Ronifacius 8. cap. vniaco de voto, & voti redempzione, in 6. dicat: matrimonij vinculum ab ipso Ecclesia capite rerum omnium conditore, ipsum in paradyso & in statu innocencie instituente, unionem & indissolubilitatem accepit. quibus verbis videtur respicere ad illud. Genesis 2. hoc nunc os, & ergo matrimonium illis verbis à Deo est institutum.

Resp. neg. consequentiam si agatur de institutione propriè dictâ, & primâvâ.

Dico Pontificem, solum voluisse Deum inspirasse Adamo, ut matrimoniali contractu Euam copularetur, & docuisset vinculum ex tali contractu resultans futurum insolubile. patet responso ex eo quod insolubilitas matrimonij, plurimum consensu, non proveniat ex nudâ Dei liberâ voluntate, sed sequatur ex ipsâ naturali conditione matrimonij, ergo non est, quod dicamus Deum illam instituisse, quasi natura, & conditio matrimonij, & potestas illud, inveniendi dependent ex libertate Dei voluntate, & concessione, sine quâ homines nullo modo possent sibi coſolari in vinculo insolubili; sed possumus dicere Deum etenim dici instituisse insolubilitatem, quod Adamum docuerit naturalem matrimonij conditionem, eumque, & Euam mouerit ad contrahendum, eadem responso confirmari potest ex eo quod Trident. sessi. 24. in doctrina de Sacramento, matrimonij dicat: matrimonij perpetuum, indissolubilemque nexus primus humanus generis parentis diuini Spiritus infinita promuniantur: hoc nunc os ex oīibâ meis, & caro de carne mea. quamobrem relinque homo parentem suam & matrem, & adhuc rebit uxori sua, & erunt duo in carne una. quæ postrema verba, eodem Concilio teste, Christus reserf, tanquam à Deo prolatâ. unde iuxta Concilij senten-

tiam habemus hęc verba: *quamobrem relinquet & non hoc sensu dicit à Deo prolatâ, quod ipse proutlerit, sed quod Adam eius instituit pronuntiauerit, & proinde possumus eodē sensu dicere Deum instituisse matrimonium, eod quod excitauerit primos parentes, vt illud inirent, & docuerit eius indissolubilitatem. Consimili sensu potest intelligi Leo 1. epist. 92. cap. 4. docens matrimonium sic ab initio fuisse constitutum (scilicet à Deo) vt haberet in se Christi, & Ecclesiæ sacramentum: solum enim vult Deum mouisse Adamum, & Euam ad inveniendum matrimonium.*

Contra facit, quod Christus Matth. 19. dicat: *quod ergo Deus coniux, homo non separat, quibus verbis docet Deum authorem matrimonij primorum parentum.*

Resp. solum fuisse authorem sensu à nobis explicato, non vero, quod matrimonium in se insinuerit. Adde quod cùm omnis legitima facultas hominis consequens eius naturam possit referri in Deum authorem naturæ, non incongrue etiam hoc modo Deum dici posse matrimonium instituisse quatenus naturam hominis condidit, cui competit posse matrimonium contrahere, in quem sensum possunt accipi illa verba Aug. lib. 14. de ciuitate Dei cap. 22. nos autem nullo modo dubitamus secundum benedictionem Dei vestre & multiplicari, & implere terram, donum esse nuptiarum, quia Deus ante peccatum hominis ab initio confidit creando masculum & feminam, qui sexus eundem ratione in carne est, hisque operi Dei etiam benedictio subiuncta est, potest, inquam, dici Deum creando homines in ipsa naturâ quadammodo nuptias instituisse.

D V B I V M IV.

Vtrum matrimonium sit preceptum?

SUPONO 1. mixtionem carnalem maris, & feminæ necessariam esse ad propagationem generis humani, iuxta leges diuinæ prouidentiae, cum Deus nolit homines propagare se solo illos creando, vel etiam aliunde eos formare, sed conformiter naturis rerum voluerit hominem ab homine produci, & generari, & quod iuxta naturalem rerum exigentiam necessitatis est maritem & feminam commisceret.

Suppono 2. hanc commixtionem non esse licitam extra statum matrimonialē, saltem circa dispensationem, ex quo conficitur ad honestam humani generis propagationem necessitatis aliquos matrimonium inire, & per vinculum matratile inter se copulari. De eo quod, necessarium est physicè, ut humanus genus propagetur, peritum extet aliquid praecipuum?

Aliqui confent humano genere satis propagato nullo pracepto teneri singulos matrimonium inire, fuisse tamen obligatos eo nondum propagato, ex quibus aliqui confent sicut praecipuum fuisse naturale, alij vero solum diuinum.

Dico 1. primi parentes, & alij mundo nondum propagato fuerunt obligati pracepto naturali matrimonium inire, atque adeò fuit praecipuum naturale de matrimonio inveniendum, ita plures tum antiqui, tum recentiores.

Probatur, mundus non potuit aliter honestè propagari, quām per maritalē maris, & familiæ commixtionem iuxta leges diuinæ prouidentiae, ergo hęc maritalis commixtio fuit iure na-

Quomodo Deus dicitur Author matrimonij.

Tridact.

perpetuum, indissolubilemque nexus primus humanus generis parentis diuini Spiritus infinita promuniantur: hoc nunc os ex oīibâ meis, & caro de carne mea. quamobrem relinque homo parentem suam & matrem, & adhuc rebit uxori sua, & erunt duo in carne una. quæ postrema verba, eodem Concilio teste, Christus reserf, tanquam à Deo prolatâ. unde iuxta Concilij senten-

turæ præcepta, quia homines iure naturæ tenebantur subservire diuinæ prouidentiæ in generis humani propagatione.

Confir. Deus hominem condens noluit subiò illum interire, seu humanam naturam statim desinere esse, sed voluit cum reliquis mundi partibus permanere; quod eum non effet futurū in vno, vel altero individuo, voluit humanum genus propagari, & quidem conformiter naturæ sua; id autem non potuit præstare sine coniunctione maris, & feminæ, ergo homines fuerunt obligati iure naturæ illud vinculum suscipere, quo conuenienter possent commisceri ad propagationem naturæ: illud autem vinculum est maritale.

Dices, ex eo quod Deus hominem considerit, quem noluerit statim interire, solum sequitur, quod fuerit illius procurare aliquem modum, quo genus humanum propagaretur, non vero quod creatura iure naturæ generetur Deo in hac parte desertare.

Confir. primi parentes non videntur potuisse citra revelationem hunc modum colligere, ergo si-
gnum est eos non fuisse iure naturæ ad illum obli-
gatos.

Resp. rem moraliter considerando, videri optimæ deductionem: quamvis enim non defuerint Deo infiniti modi genus humanum cōseruandi, & propagandi citra commixtionem matis, & feminæ, conuenientius tamen est id fieri per commixtionem sexuum, vt iam dictum est, ergo Deus conuenienter potuit nullum alium modum velle, quo supponito appareat hunc esse necessarium, & creaturam etiam ab illo præcepto positivo obligari hac in parte deseruire diuinæ prouidentiæ, delaratur à simili, Deus potest individuum humanum conseruare infinitis modis sine eius cooperatione: quia tamen est connaturalius, vt id fiat per sumptionem cibi, homo tenetur præcepto naturali cibum sumere ad sui conservationem, ergo &c. Ad confirmationem

Resp. 1. neg. assumptum, nam primi parentes perfectissimè scientiæ naturali instructi potuerunt colligere Deum non condicisse hunc mundum, vt eum statim destrueret, sed voluisse eum diu perseverare: potuerunt etiam colligere alia animantia non propaganda, nisi per maris, & feminæ commixtionem, in ijs in quibus inueniebatur varietas sexus, idemque esse indicium de propagatione generis humani; potuerunt ergo aduertere humanum genus aliquandiu conseruandum, & non nisi per commixtionem eorum carnalem propagandum, atque adeò hac in parte debere se diuinæ prouidentiæ deseruire, & proinde teneri actum coniugalem exercere, qui cum postulet vinculum matrimoniale, vt proles educetur conuenienter naturæ sua, potuerunt colligere quod deberent sibi mutuo vinculo matrimoniali copulari.

Resp. 2. neg. consequentiam, quia varia sunt iure naturæ præcepta, vel prohibita, quæ non possunt solo lumine naturæ facile cognosci esse taliæ, v.g. simplex forniciatio, & alia quæ nec sunt prima principia, neque ex primis principijs faciliter euidenti discursu deducuntur. talia enim difficulter solo lumine naturæ dignoscuntur. vbi

Aduerte, quod quia primi parentes forte non ita facile, & citò huiusmodi præceptum collegissent, Deus eis reuelauerit matrimonium esse licitum, eiisque vñsum commendauerit, addens etiam benedictionem illis verbis: *crescite & multiplicamini, & replete terram, & inspirauerit, vt matrimonio*

iungerentur, *Genesis 2. cùm Adam dixit: hoc nunc os ex oīibus meis. Et. que verba diuino insin-ctu dicta pater tum ex Matthæi 19. tum ex Tri-dent. less. 2.4. in doctrinâ de matrimonio.*

Dico 2. propagato sufficienter genere humano non tenentur singuli matrimonium contrahere. est de fide, ex eo quod constet in Ecclesiâ matrimonium varijs hominum generibus esse illicitum, vt religiosis, & initiatis sacris ordinibus, item ex eo quod aliquis licite possit se voto obstringere ad matrimonium non contrahendum. patet etiam exemplo Christi Domini, Ioannis Ba-ptistæ, & infinitorum aliorum, qui vitam calibem perpetuò duxerunt. patet etiam ex fine matrimonij, qui est propagatio generis humani, hic enim finis non exigit vt singuli matrimonio iungantur.

Difficultas oritur, num dici possit naturale præceptum matrimonium contrahendi iam ef-feruocatum? ita videtur sentire Scotus distinct.

26. quæst. 1. in 3. conclus. §. sed intelligendum est, & alij.

Aliqui vero censem nunquam fuisse reuocatum, aut cessasse, sed forte in re conuenient, tamquam differunt in modo loquendi; quia priores solum videntur velle asserere nostram conclusionem, scilicet obligationem præcepti naturalis de matrimonio ineundo cessare mundo propagato, posteriores vero rigidius loquentes censem ipsum præceptum non fuisse propriè reuocatum, quæ sententia speculatiæ est verior. pro quo

Notandum naturalia præcepta non pendere à liberâ aliciuius voluntate, sed esse quædam dictamina obiectiva, de eo quod necessariò est faciendum, vel vitandum, vt homo conformiter naturæ rationali se habeat: cùm vero hæc dictamina requirant certas circumstantias in obiecto, sequitur deficitibus huiusmodi circumstantijs eorum obligationem cessare, quo non obstanten est dicendum ipsa præcepta reuocari, quia nunquam obligarunt deficientे circumstantiâ.

Ex quibus patet præceptum naturale de matrimonio ineundo iam non desinere obligare propter sui mutationem, sed propter variationem circumstantiarum sine quibus nunquam vim suam obtinetur.

Dico 3. non videtur inquam fuisse præceptum diuinum de matrimonio vniuersum ineundo.

Probatu, ad propagationem generis humani sufficit naturale præceptum à Deo declaratum primitis parentibus, igitur ex eo capite non est, quod afferas eos diuino præcepto obligatos, seu non debamus asserere, Deum primis parentibus præcepisse statum matrimoniale propter necessitatem propagandi genus humanum: non autem cogimus ex alio capite hoc præceptum adstruere, cùm ex nullo alio loco solidè colligatur, quanq. ex illo *Genesis 1. crescite & multiplicamini*, qui tamen nullo modo virget præceptum diuinum, cùm citata verba optimè explicentur, etiamsi non adiunxitamus in illis præceptum aliud contineri, quod scilicet designetur per illa benedictio Dei, quæ statum matrimoniale benedixit; designatur etiam fructus benedictionis, scilicet insignis fecunditas Dei beneficio concessa, vt varij explicant recentiores. videri potest Perierius in illum locum, & alij.

Confir. quia in *Genesi* ibidem dicitur: *& do-minamini piscibus mari*, quæ verba non conti-

perierius;

Dddd 2

nent

Gen. 1.
Matth. 19.
Trident.

Conclus. 2.

*Auctoris
opinio.*

*Præceptum
naturale
matrimonij
non definit
obligare
propter sui
mutationem,
vel reuoca-
tionem, sed
propter va-
riationem
circumsta-
tiarum.*

*17.
Conclus. 3.
Prob.*

D V B I V M . V.

Vtrum carnalis commixtio viri & feminæ sit licita extra matrimonium?

I TA sentiunt nostri temporis Anabaptista, qui non solum fornicationem, sed etiam vagum cohabitum permittunt. tandem fornicationem esse licitam etiam docuerunt quidam antiqui hæretici, ut Nicolaite, & alij.

Sed certa fide tenendum est fornicationem non esse licitam, patet ex Apostolo i. ad Corinth. 7. an nefatis quamvis regnum Dei non posse debet? neque fornicari, neque idolis seruantesque adulteri, &c. regnum Dei posse debet.

Consimilia habet ad Galat. 5. & ad Ephesios 5. ex quibus patet fornicationem seu viam, & commixtione maris, & feminæ extra statum matrimoniale esse peccatum, & quidam mortale: quia solum peccatum mortale inter actualia peccata excludit à regno, & hereditate Christi & Dei.

Difficultas est, quo iure fornicatio sit graue peccatum? Durand. distinet. 33. quest. 2. paulo ante solutionem argumentorum censet solo iure diuino, quamvis intra limites naturæ etiam sit illicita: sed contrarium omnino est tenendum, scilicet simplicem fornicationem, etiam seposito omni iure positivo, esse graue peccatum seu mortale, ita communiter Doctores.

Probat. 1. ex prædictis locis Apostoli, quibus non videtur legem condere, vel diuinam declarare, sed solum explicare legem naturæ, vt patet ex alijs peccatis adiunctis.

2. Ex eo quod Apostolus lögè aliter loqui soleat, quando siuum, vel diuinum præceptum gentibus conuersis proponit.

3. Fornicatio vel malitia suam contrahit, quod iure diuino prohibetur, ita vt seclusa diuinâ lege sit indiferens; vel ante omnem legem positivam est mala, prius est contra Durand. si dicatur posterius, & dicatur ante legem diuinam habere malitiam solum leuem, dicendum id orbi, quod commixtio soluti cum solutâ sit aliquid leue, & leuiter ratione repugnans, si autem hoc dicatur, dicendum non constitui mortale accidente lege diuina, quia ea lex ex supposito respicit materiam leuem, & proinde peccatum, quod in tali materia commixtio etiam cōtra legem diuinam, est leue. siue enim Deus possit circa leuem materiam obligare sub mortali siue non, quod materialis leuis diuinâ lege prohibetur, re ipsa solum oritur obligatio sub veniali non est autem quod in hac materia contrarium asseramus sine fundamento.

4. Id ostenditur à priori, pro quo.

Notandum naturam, que ad sui conseruatione inclinatur, simul inclinari ad media ad illum finem necessaria, & accommoda, & proinde inclinari ad generationem prolis, & ad perfectionem eiusdem conuenientem humanæ speciei, seu, vt proles educetur, conuenienter suę naturę, & ad perfectionem perducatur, quorum utrumq; est graue, cum non solum magni referat prolem nati, seu eius generationem non impediti, sed etiam illam promoueri ad perfectionem iuxta humanam conditionem, quemadmodum ergo peruersio prioris ordinis etiam intra limites iuris naturæ continet grauem deformitatem, estque peccatum mortale, ita peruersio posterioris grauem deformitatem inuoluit.

Explicitur
quidam pp.

18.

Quesitio.

Negatius
resolutus

Prob.

Solvitur
ratio in con-
trarium.

19.

Obiectio.

Resp.

nent præceptum, ergo non adstringimur priora accipere, tanquam præceptua; quia neque ex formâ ad hoc adstringimur, neque ex subiectâ materiâ, neque ex sensu etiam tacito ipsius Ecclesiæ.

Addit variorum sententiâ initio nullum datum diuinum præceptum, præterquam de esu ligni vetiri.

Si qui Patres videantur indicare verbis citatis Genesis 1. præceptum impositum matrimonij contrahendi, possint intelligi, quod velint naturâ præceptum illis verbis indicatum fuisse primis parentibus.

Querunt aliqui, num si omnes morerentur præter religiosos, aliosque yoto castitatis obstrictos, ij tenerentur matrimonium contraherere; quod, vt quidam aduentur, plus habet curiositas, quam virilitatis; quod tamen posita hypothesis aliqui affirmant, quod videtur suadere ratio in primâ conclusione à nobis facta. Alij verò negant, quorum sententia est omnino veterior.

Probatur, constat de obligatione voti præexistente, & non satis constat de obligatione præcepti naturalis in illâ circumstantiâ, ergo dicendum obligationem voti remanere, seu votum vim suam retinere, cum certa obligatio præexistens non sufficiens elidatur per incertam superuenientem.

Confir. si mundus ad illas angustias redigere tur dicendum esset Deum nolle vterius eum propagari, & idcirco vel mundum redigisse, vel permisisse redigi ad illum statum, vt interiret.

Ad rationem prioris sententie
Resp. aliud esse iudicium de initio mundi, quando is nondum erat propagatus, aliud verò quando iam est propagatus per aliquot annorum millia, natu in priori statu satis potest constare homines debuisse subseruire diuinæ prouidentiæ ad propagationem generis humani, quod Deus noluit statim extingui, iam verò si mundo propagato nulli essent, quibus per suum statum licet actus exercere carnales, præsumendum esset mundum ad finem tendere, & Deum nolle eum vterius conservare, & proinde nulla esset obligatio subseruendi diuinæ prouidentiæ in eius propagatione.

Dices homo potest interdum ex alijs capitibus obligari ad matrimonium ineundum, quidni ergo & in hoc casu?

Resp. 1. etiam in alijs casibus obstrictum yoto debere legitimam obtinere dispensationem.

Resp. tamen 2. differimus esse inter alijs causis, & præsentem: in alijs præceptum charitatis vel iustitia nos potest obligare, vt auertamus mala proximis impendentia, quâ ratione potest aliquis obligari, vt ineat matrimonium, si regnum alioquin ad hæreticos deuolueretur: in præsenti autem casu præceptum naturale solum posset obligare ratione propagationis generis humani, quod tamen iudicandum esset Deum in talibus circumstantijs nolle vterius propagare, vt dictum est.

luit contra rectam rationem, & legem naturæ. Vnde etiam secluso omni præcepto positivo, est graue peccatum actum carnalem extra statum matrimoniale exercere. ratio est quod, ut homo conuenienter sit naturæ educetur, & perducatur ad perfectionem sibi conuenientem, per se loquendo, requirat curam utriusque parentis, & proinde vinculum matrimoniale inter ipsos parentes, sine quo ex re naturæ, & per se loquendo, proles non bene educatur, quia vir illius curam negligit.

Ex quo pater nullum posse alteri carnaliter cōmiseri, cui non sit adstrictus vinculo matrimoniali, lege naturæ hunc statum requirente in ijs, qui se mutuo cognoscunt, vt proles educetur conuenienter humanae conditioni.

Ex distis obiter pater, cur sodomia, bestialitas, pollutio, & similia sint grauia peccata etiam intra limites legis naturæ. nam lex naturæ præcipit debitum vsum instrumentorum genitalium, ex quo quantum est ex parte actus nata sit sequi hominis generatio, cui præcepto grauiter aduersatur omnis actus illi fini repugnans. ex quo fit, ut concubitus inter subiecta, quæ ad generationem conuenire nequeunt, sit mortaliss: qualis est inter duos eiusdem sexus, vel inter ea, inter quæ intercedit specie dieritas: vnde patet sodomitam, & bestialitatem iure naturæ prohiberi, eidem præcepto grauiter aduersatur modus, ex quo per se non possit sequi generatio, vt libido præpostera etiam inter subiecta diuerisi sexus, denique grauiter aduersatur legi naturæ cœdio feminis extra vas naturæ, quia talis emissio directè repugnat fini generationis.

Ex his etiā patet resolutio quæstionis, num qui inchoauit actum fornicationis, teneatur se retrahere, si aduertat in se, vel compare fecuturam pollutionem. Varij quos citat Sanchez lib. 9. de matrimonio disp. 19. num. 7. negant, immo censem eo casu non posse se retrahere.

Sed longè verius est, quod eadem disp. tradit, quod etiam docet Lessius lib. 4. de virtutibus cap. 3. dubit. 7. num. 55. scilicet fornicantem quous tempore ante completam fornicationem teneri se retrahere: quia tenetur non completere fornicationem, vt pote intrinsecè malam, neque ullo vnuquam euenuit, de lege ordinari allicitam.

Confirmatur, in ipsa seminacione eius deformitas potissimum consilit, eaque est, quæ repugnat commoda educationi prolis: ergo quocumque tempore antequam fiat seminatio, homo tenetur abrumperre.

Dices, pollutio magis repugnat generationi, quam fornicatio, ego quando est periculum pollutionis, homo potest, immo tenetur fornicationem inchoatam perfidere, seu completere.

Resp. neg. consequentiam, quia pollutio, quæ praeditur secutura ex retractione, solum est permitta, non vero intenta: varijs autem casibus iustis de causis permitti potest pollutio, & sic illa non obstante actus ex sua conditione illicitus est abrumpendus. Porro hominem in nostro casu solum permitti se habere circa pollutionem patet, quia propriè intendit se retrahere, & actum illicium abrumperre.

Idem, dicendum, etiamsi femina seminauerit, quia vir se retrahens non intendit, vt semen muliere suo fine careat, sed ad id solum permitti se habet relinquens actum sibi illicitum imperfectum.

Objeicitur 1. L. In concubinatu. 3. ff. de concubinis dicitur: quia concubinatus per leges nomen absumpsit, extra legis panam est, quibus verbis videtur inicari concubinatum esse licitum. vnde quidam Iuris consulti illum vocant coitum legitimum.

Resp. ex predictâ lege solum haberi concubinatum iure Casareo non puniri in foro externo, seu esse legibus permisum, quod solum volunt Iuris consulti, qui per legitimum non intelligent licet, sed lege permisum: quamvis minus commode loquantur.

Objeicitur 2. aliquis potest velle prouidere proli suscepere ex fornicatione, & reipsa prouidere tu quoad corpus, tum quoad animam: ergo, tali fornicatio erit licita, si faltem spectemus ius naturæ.

Consequenter probatur, quia in eo cessat ratio propter quam fornicatio censetur iure naturæ illicita.

Resp. neg. consequentiam, eiusque probationem. nam ratio cur fornicatio sit illicita, non est quod quomodocumque sequatur incommoda proli educationis, sed quod actus, per se loquendo, hoc incommodum adferat, atque adeo sit toti speciei incommodus, & propterea vetitus. que ratio non cessat, etiamsi in aliquo per accidentem id incommodum non sequatur. vnde eo non obstante, quod aliquis sit paratus proli prospicere, in actu fornicationis inuenitur omissione debiti ordinis necessarij iure naturæ.

Dices, id locum non habet in sterilibus, qui tales se cognoscunt: nam ex eorum congressu nullum imminet proli incommodum, cum ea non sit fecitura.

Resp. neg. assumptum, quia etiam eo casu est per accidentem quod nullum reipsa sequatur proli incommodum, quo non obstante actus caret debito ordine à naturæ instituto & necessario lege naturæ propter bonum proli, siue sit fecitura, huc non.

Aduerte ius naturæ, quod prohibetur fornicatio, non esse ita clarum, vt non possit eius dari inuincibilis ignorantia, praesertim in his casibus. natura vltiori lumine non adiuta æg. concipit deformitatem coniunctionis personarum, que nullo inter se matrimoniali vinculo sunt copulata, quando vel ipse personæ sunt steriles, vel abunde possunt, & volunt prouidere recte educationi proli. nam in his circumstantijs non ita clare appetet deformitas, immo nec in alijs ex solo lumine naturæ est evidens eam esse malam. quare inter ethnicos videtur posse dari ignorantia inuincibilis illius legis; apud Christianos, tamen non facile est admittenda huiusmodi inuincibilis ignorantia: quia ex scripturâ, & ex communī parentum instructione, & famâ passim constat fornicationem esse graue peccatum. vnde non potest à gravi peccato excusari, qui inter Christianos fornicatur, non existimans esse graue peccatum, & quod ratio moralis, quæ à Doctoribus adfertur, eum non conuincat, immo èo quod existimet illam nullius esse momenti: quia nihilominus ex celebri famâ inter Christianos, & ex scripturâ, communique Doctorum consensus potest & debet aduertere fornicationem esse peccatum mortale.

Petitio. Petes, an ex diuinâ cōcessione vñus non sūg possit esse licitus? seu, an fornicatio possit esse licita? ex rationibus enim factis viderit quod non, cum diuinâ concessio non tollat incommoda, propter quæ fornicatio est naturâ sua illicita. & ita tenet Sotus dist. 33. q. 1. art. 2. §. hinc fit.

Set. negat.

Dddd 3

Sed

26.
Obiectio 1.

Resp.

Legitimū subinde idem, quod permisum.

lege permisum.

27.
Obiectio 2.

Resp.

legitimus

lege permisum.

lege permisum.</

Affirmat
Auctor.
S. Thom.
Vasq.
Salas;
Henriquez
Prob.

August.

Responde-
tur rationi
in contra-
rium.

30.

Sed longè verius est licere ex diuinâ conces-
sione, in quod inclinat S. Thom. 1. 2. quæst. 100.
art. 8. ad 3. Vasquez tomo 2. in 1. 2. quæst. ci-
tatâ, disp. 179. cap. 3. Salas tract. de legibus tract.
14. disputat, 5. sect. 8. numer. 42. Sanctus Thom.
etiam 2. 2. quæst. 154. art. 2. ad 2. Henriquez
lib. 1. cap. 1. num. 3. & alij. Ratio est, quod licet
incommoda recensita obstant, quo minus crea-
tura possit tribueri sui vsum ei, cui non tribuerit
corporis sui dominium in ordine ad genera-
tionem, non tamen impeditur, quo minus Deus
tanquam supremus Dominus omnis iuris sua
creatura id possit præstare: seu potest Deus con-
cedere aliqui vsum alterius, non concedendo illi
eiusdem dominium.

Confir. quia varij censem Osea i. illis verbis:
Sume tibi uxorem fornicationum, Deum præcepisse
Osea fornicationem, vt viderit indicare Aug. lib.
i. de doctrinâ Christianâ, cap. 12. & S. Thom. su-
prâ: quod licet sit minus verisimile, & hæc verba
longè alium sensum commodum habeant; often-
dit tamen iuxta illorum intellectum fornicatio-
nem diuinâ concesione esse licitam.

Ad rationem in contrarium allatum

Resp. incommoda prolixi futuræ bene ostendere iuxta reckam rationem denegari creatura
potestatem tribuendi vsum corporis sui ei, cui
non tribuerit eiusdem dominium, non tamen
ostendere Deum tanquam supremam Dominum
id non posse: & dico rationes, & causas obiectuas
malitia fornicationis solum concludere non esse
licitum priuatâ autoritate tradere corporis sui
vsum, non tradito domino; non vero conclude-
re id denegatum supremo rerum, & omnis iuris
Domino, præsertim cum Deus longè melius, &
certius prolixi possit prouidere, quam illi inter se
copulati vinculo matrimoniali.

D U B I U M . V I .

Num si licitum successiue coniungi plurimi
bus vinculo matrimoniali?

31.

Error Ca-
taphrygum.
Tertull. &
Nonnianus
rum.

32.

Veritas Ca-
tholica.

1. Cor. 7.

1. Timoth. 5.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.

232.

233.

234.

235.

236.

237.

238.

239.

240.

241.

242.

243.

244.

245.

246.

247.

248.

249.

250.

251.

252.

253.

254.

255.

256.

257.

258.

259.

260.

261.

262.

263.

264.

265.

266.

267.

268.

269.

270.

271.

272.

273.

274.

275.

276.

277.

278.

279.

280.

281.

282.

283.

284.

285.

286.

287.

288.

289.

290.

291.

292.

293.

294.

295.

296.

297.

298.

299.

300.

301.

302.

303.

304.

305.

306.

307.

308.

309.

310.

311.

312.

313.

314.

315.

316.

317.

318.

319.

320.

321.

Resp. 1. hunc authorem nullius esse authoritatis; cùm varios errores habeat.

Resp. 2. eum non agere de secundis nuptijs mortuā comparte, sed eā viuente, vt patet ex eius scopo, & discursu.

D V B I V M VII.

Vtrum iure naturæ sit permisum vni fæmina simul habere plures maritos, vel vni viro simul habere plures vxores?

36.

Communis sententia.

Prob.

D e priori dubij parte minor est difficultas, cùm inter authores conueniat id iure naturæ esse illicitum, id enim partim docent aliqui, partim communiter supponunt, & patet: huiusmodi coniunctio repugnat tum fini principali matrimonij, tum etiam secundario. quod ostenditur, per commixtionem vnius fæminæ cum pluribus viris communius impeditur proliis generatio; ergo talis coniunctio maritalis repugnat fini principali matrimonij.

2. quamvis ex eā non impeditur generatio, tamen proles suscepta non educaret conuenienter sua natura, seu natura hominis, & proinde etiam ex eo capite huiusmodi polygamia repugnat fini principali matrimonij. assumptum patet: nullus vir agnoscet prolem, tanquam suam, & ita proli deesset cura paterna illi necessaria ad conuenientem educationem.

Repugnat etiam fini secundario matrimonij: cùm enim per illud capessatur status etiam ad vitam socialem, & domesticam conseruendum, in quā conuenienter debet esse vnum caput ad convenientem administrationem familiae, per polygamiam vnius fæminæ cum pluribus viris huiusmodi ordo, & administratio familie perturbaretur: quia in eadem familia plura essent capita, tot scilicet, quot essent mariti, & quidem à se inuicem independentia, nam secundum ius naturæ nullus maritus alteri subiaceatur.

Ex quibus patet mulierem non posse suā autoritate ita cum aliquo contrahere, vt ei concedat solum ius diminutum in corpus suum, seu partiale dominium corporis, retentā scilicet facultate alteri etiam partialiter dominium tradendi, sed debeat integrum dominium in vnum & eundem transferre, quod ad eum certum, vt etiam gentes quantumvis barbara huiusmodi polygamiam abhorreant, & grauitate reprehendantur, qui eam iudicarent licitam.

Ex quo etiā patet vagum mulieris concubinum iure naturæ esse illicitum.

Maior est de secundo puncto controversia, nam Lutherus in propositionibus de bigamia, propositione 62. & sequenti, vt refert. Valentia tomo 4. in 3. partem disp. 10. quest. 1. puncto 3. censet polygamiam, quā in usus vniūl plures vxores habent, Christianis esse licitam. Caiet. etiam in cap. 19. Matth. existimat ne iam quidem extare diuinam legem de vniūl vxoris.

Sed hæc heresim continent, vt patet ex Concil. Trid. sess. 24. can. 2. dicente anathema ei, qui assertice Christianis plures simul habere vxores, & hoc nullâ lege diuina prohibuit. colligitur que ex illo Matth. 19. vbi Christus ait: dico autem vobis, quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem,

& aliam duxerit mactatur. vbi prohibet etiam dimissā vxore aliam duci, & multò magis eā retentā. quod aperte docetur Marci 10. vbi absolute dicitur: quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committi super eam: & Luke 16. omnis, qui dimisit uxorem suam, & alteram ducit, mactatur, & qui dimisit à viro dicit, mactatur. ex quibus constat viuā vxore, etiam dimissā, non posse aliam accipi, & proinde nullo modo licere vni, & eidem simul plures vxores habere, lege diuinā locis citatis id vetante.

Controversia est, num etiam iure naturæ ea polygamia sit illicita. negat Durand. dist. 33. quest. 1. Abulensis quest. 30. in cap. 19. Matth. Contra vero epitome 4. decimalum 2. parte cap. 7. §. 3. sentit non posse ostendti ratione naturali hanc polygamiam esse malam & propriè contra ius naturæ, cui consentit Valentia puncto citato §. quidam idem prob.

Sed communis Doctores censent iure naturæ illicitam, quæ sententia est omnino verior. iuxta quan-

Dico iure naturæ esse illicitum vni viro simul habere plures vxores.

Probatur 1. ex Genesis 2. hoc nunc os ex officiis meis &c. quoniam relinquit homo patrem suum, & matrem, & adhuc erit vxori sua & erunt duo in carne vna quibus verbis Adamus diuino instinctu videatur naturali matrimonij conditionem explicare, quod scilicet sit vinculum, quo unus, & una indissolubiliter copulantur in ordine ad proli generationem. ergo repugnat naturali conditioni matrimonij, vt unus simul plures vxores habeat, & proinde vir non potest suā autoritate pluribus vxoribus simul copulari nexus matrimoniali.

Confir. Christus Dominus Matth. 19. Marci 10. Confirm. Marth. 19. & Luke 16. non tantum prohibet viuā vxore aliam superinduci, sed etiam indicat id repugnare legibus matrimonij, & naturali eiusdem conditioni, cùm reuocans potestatem dandi libellum repudij simili reuocat polygamiam, alludens ad verba Genesis citata, quod etiam deducitur ex Trid. sess. citata in doctrina de Sacerdotio. Matrimonij dicente: hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & coniungi Christus Dominus aperte docet, cùm postrema illa verba, i.e. quam à Deo prole referens dixit: itaque ian non sunt duo, sed una eao. quā loquendi forma indicat Christum Dominum apud Evangelistas citatos docere. Matrimonij iuxta suam naturali conditionem, atque iure naturæ requirere, vt sit solūm coniunctio vnius cum una.

Probatur 2. ex cap. gaudemus, de diuortiis, vbi Innoc. 3. ex eo decernit Paganis ad fidem conuersis non licere plures vxores retinere, quia nulli vnuquam licuit insimul plures vxores habere, nisi cui fuit diuina revelatione concessum. vbi ponderandū quod non dicat, quia diuina lege prohibut, sed nisi enī fuit concessum, significans etiam citra omnem positivam prohibitionem pluralitatem vxorum iure naturæ esse illicitam.

Probatur 3. à posteriori, cùm genus humanum initio videretur debere citrō multiplicari, & ad id plures vxores duci debuissent, nullus tamen usque ad Lamech plures habuit, quod signum est primos generis humani progenitores existimasse id esse licitum, & vt appareat, iure naturæ.

Confir. Lamech, qui plures vxores dicitur habuisse, fuit improbus, vt patet ex Genesis 4. 2. apud Romanos teste August. lib. de bono coniugali cap. 7. fuit illicitum plures vxores habere, & aliam

39.

Controversia.
Durand.
Abulensi.
Contra.40.
Conclus.Prob. 1. cx
Genes. 2.Confirm.
Marth. 19.
Marc. 10.
Luc. 16.Prob. 2. cx
Cap. Gau-
demus.

Prob. 3.

Confir.
August.

etiam

D d d 4

etiam vxori sterili superinducere, quod non videtur aliunde processisse, quam ex communi iudicio, quo existimarent id repugnare honestati matrimonij.

Prob. 4.

Probatur 4. ratione, ad rectam prolis educationem requiritur vita socialis coniugum, ut ex dictis constat; hec autem perturbatur, si plures vxores inducuntur, quia ut S. Th. in additionibus quest. 65. art. 1. non facilè pax inueniri posset in familiâ, si vni viro plures vxores coniungerentur, quod satis declarant inuidia, & lites inter Sarah, & Agar vxores Abraham, Rachelem, & Liam vxores Iacob, Phenennam, & Annam vxores Elcanæ. 2. cùm eadēm vxorum pluralitate non ita aptè consistit commoda familiæ administratione: cùm vxor etiam aliquem domus administrationem habeat, hoc autem incommodum per se oritur, non vero planè per accidentem. 3. vir unus non potest commode pluribus vxoribus prouidere de remedio concupiscentia, idque per se, non autem per accidentem.

Obiectio.

Dices id solùm concludere, in naturâ lapsâ non esse conueniens pluribus vxoribus coniungi, non autem arguere esse incommodum respectu ipsius matrimonij secundum se spectati.

Resp.

Resp. neg. assumptum, nam etiam in nudâ naturâ hec ratio locum habuisse. Si enim homo fuisset creatus in nudis naturalibus, sensisset stimulos concupiscentiae, propter pugnam partis inferioris contra superioris, quæ in eo statu inuenta fuisset, cùm ergo in eo statu fuisset maritalis coniunctio, sequitur matrimonio secundum se spectato officere huiusmodi vxorum pluralitatem.

Dubium.

Dubitari potest, num hec polygamia ita sit iure naturæ illicita, ut etiam sit irrita? videtur enim posse consistere, quod sit illicita, & nihilominus rata.

Resolutio.

Sed omnino dicendum est, huiusmodi coniunctionem esse irritam, & inualidam, quod declaratur Marci 10. vbi dicitur: *quicunque dimiserit uxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* si aliam duendo dicitur adulterium committere, ergo coniunctio est irrita: cùm nullus possit duci adulterio in uno validum matrimonium. Idem ostenditur ratione, nullus potest validè obligari ad ineundum statum illicitum, & peccaminosum, igitur contractus matrimonialis, quo propriâ autoritate secunda vxor superinducitur, iure naturæ est nullus.

Corell.

Ex quo sequitur, quod legem naturæ propter incommoda enumerata vir non possit propriâ authoritate solùm ius dimidiatum corporis sui vxori tribuere, sed quod ad valorem contractus necessario debeat integrum concedere.

44.

Aduerte tamen haec veritatem non esse ita claram, ut non possit dari inuincibilis illius ignorantia, cùm etiam viri docti censeant matrimonium cù pluribus vxoribus simul non esse contra ius naturæ, & rationes passim fieri solite non ita euidenter deducantur. Et primis moralibus principijs per se euidenter lumine naturæ notis, vnde varij apud ethnicos habentes plures vxores possunt exculari, cùd propter contrariam confuetudinem non ita perpendant preceptum naturæ lumine non ita clarum.

Obiectio 1.
ex August.

Contra principalem resolutionem Obijcitur 1. August. lib. 22. contra Faustum cap. 47. vbi dicit: *peccata alia sunt contra naturam, alia contra mores, alia contra precepta.* qua cum ita sint, quid tandem criminis est, quod de pluribus vxoribus simul habitis obijcitur sancto viro Iacob? si naturam consulat, non lasciundi, sed

gignendi causâ illis mulieribus vtebatur; si morem, illa tempore atque in illis terris hoc facit abatur: si præceptum, nullâ lege prohibebatur. & lib. 16. de ciuitate Dei cap. 38. eo tempore multiplicanda posteritatis causâ multas uxores habere lex nulla prohibebat. ex quibus videatur concludi quod secundum August. Iacob, & alij plures vxores habuerint, non propter peculiarem concessionem, sed quod nullâ lege prohiberentur, & proinde hanc polygamiam non esse lege naturæ illicitam, nam de eo, quod illâ lege est illicitum, dici nequit: nullâ lege prohibebatur. Adde quod si Aug. per legem solùm intellexisset positivam, videlicet diuinam, insufficienter Iacob excusasset, cùm aliquid possit esse illicitum, quod nullâ lege positivâ est vetitum.

Confir. idem lib. 1. de nuptijs, & concupiscentiâ cap. 9. dicit magis pertinere ad bonum nuptiarum, si unus & una, quam si vius, & multæ coniungantur, vbi solùm videtur præferre monogamiam polygamie tanquam maius bonum minor, non vero tanquam bonum malo. Propter hec, & similia aliqui centent August. hac in re vtpote perplexi obscurius fuisse locutum, nunquam tamen defendisse polygamiam tanquam licitam, sed magis improbat.

Sed dicendum ex his, & similibus sententiis non haberi polygamiam iure nature esse licitam, ad primam dico August. solùm velle Iacob non potuisse culpari, quod plures vxores duxerit, quis fecit iuxta morem receptum. Supponit autem illum morem descendere ex diuinâ concessione, nec fuisse reuocatum contrariâ lege. accusari ergo, & culpasi non potuit Patriarcha Iacob plures vxores ducens, quia non lasciundi, sed generandi causâ illis vxoribus vtebatur, & nihil faciebat contra naturam, id est contra naturam fecunditatis, cùm unus vir plures feminas possit fecundas reddere, nihil contra mores, nihil cōtra legem, quâ scilicet mos ille reuocaretur. ex quo patet August. sufficienter excusat Iacobum, & illa verba, si præceptum, nullâ lege prohibebatur, non esse intelligenda absolute, sed cum aliquâ suppositione moris, & consuetudinis: quasi dicas: faciat iuxta morem receptum ex diuinâ concessione, qui nullâ lege reuocatur. eodem modo potest secundus locus intellegi.

Ad tertium Resp. non esse necesse qualibet loco quidlibet tradi, vel exprimi, sufficit quod ex hoc loco non habeatur contrarium, & illa sententia vera etiam esse potest, si coniunctio viuis viri cum vnâ ita pertinet ad bonum, & alia sit mala.

Obijcitur 2. can. quod proposuit, 32. quæst. 7. vbi Obiectio Gregorius 3. ita scribit Bonifacius Episcopo: quod ex Can. proposuit, si mulier infirmitate corrupta non valuerit debitum viro reddere, quid eius faciat inglorius bonum esset, si si permaneret, ut abstinentia vacaret: sed quia hoc magnorum est, ille qui se non poterit contineare, mutabat magis non tamē subdolus subrahbat ab illâ, quam infirmitas præedit, non detestabilis culpa excludit, ex quo patet quod saltē, quando mulier debitum matrem reddere non potest, posse initi aliquid matrimonium, possintque plures vxores haberi etiam in nouâ legi. Varij variè respondent, sed aliqui minus sufficienter, alij etiam cum iniuriâ scilicet Apostolice.

Respondeo igitur hunc canonem propriè nihil facere contra resolutionem, cùm ex eo non licet. Nam colligere Pontificem permisisse secundum coniugium remanente priori vxore, vel indicasse eum, de quo erat quæstio, potuisse retinere priorem tanquam

tanquam vxorem, sed si quid vrgeat, vrgere matrimonij dissolubilitatem. verum nec illi dissolubilitati fauet. vnde

Dico Pontificem docere virum posse ad alias nuptias transire, ed quod censeret matrimonium cum priore muliere non fuisse validum propter naturalem illius impotentiam, cum matrimonium cum eâ iniretur. ita communiter Doctores.

Dices Pontifex ait: *ut sub fidji open à priore non subrabit: ergo signum est, quod conseat priorem fuisse, & remanere vxorem.*

Resp. id nullo modo sequi, & dico Pontificem illis verbis solum suadere, vt si in necessitatibus corporalibus non desit, quod etiam honestas suadet, citra tamen maritalem coniunctionem.

D V B I V M VIII.

Vtrum licuerit aliquando viris simul habere plures uxores?

A liq*y*i apud Abulensem quæst. 34. in cap. 19. Matth. censent polygamiam nunquam fuisse licitam, sed solum permittam, seu non puniat.

Sed contrarium omnino tenendum est, videlicet omni licuisse vni viro simul habere plures uxores.

Probatur 1. exemplo Patriarcharum Abraham, & Iacob, & item Elcanæ, quos nullo modo vereisimile est in perpetuo adulterio vixisse, cum scriptura frequenter commendet Abraham, Isaac, & Iacob, & nominatim Matth. 8. promittatur elec*tis*, quod cum Abraham, Isaac, & Iacob recumbent in regno celorum, & Abraham etiam, cum haberet Saram, & Agar, benedictus fuerit a Deo, & Deus ei tanquam amico locutus fuerit, vt patet ex Genesi.

2. Nunquam Israelitæ hac de re à sacris scriptoribus fuerunt notati, vel à Prophetis reprehendi, cum tamen frequentia essent in eo populo iterata coniugia: quos mirum fuisse tantum flagitium, & tam frequens, & publicum dissimulasse.

3. Deuteronomi 17. & 21. videtur supponi tanquam licitum viro simul habere plures uxores.

4. Idem doctet August. lib. de doctrina Christiana cap. 12. vñ agens de veteribus, ait: *sufficienda proliis causis erat vxorum plurium simul vni viro habendarum in culpabilis consuetudo, & quæst. 63. in Léuit. tractans id, quod dicitur Lévit. 18. fororum uxoris tu em pellatum illius non accipies, ita scribit: hic non prohibuit superinducere, quod licebat antiquis propter abundantiam propagationis, sed fororum foro non licebat superinducere.*

Id autem fuit licitum Deo concedente, quamvis enim incommoda superiori dubio allata offendant id non licuisse priuatâ authoritate, ratione dictante hominem qui non est Dominus corporis, & membrorum suorum, non posse dimidiatum ius corporis sui in alijs recepto integrum dominio corporis eiusdem, non tamen offendunt Deum supremum Dominum membrorum id non posse. quemadmodum ergo in alijs obligacionibus potest ius vniuers tollere, v. g. etiam iniusto creditore condonare restitucionem ei faciendo, ita in præsenti tanquam supremus Dominus

potuit facere, vt mulier transferret integrum dominium corporis sui in virum, eo solum concidente imperfectum.

Adde Dominum Deum abunde posse prouidere incommodis, quæ sequuntur ex pluritate uxorum.

Dices hinc videtur colligi polygamiam solo iure diuino esse illicitam, Deo scilicet non conciente potestatem tradendi dimidiatum dominium corporis sui per matrimoniale contra statum.

Resp. neg. sequelam, quia id non oritur ex aliquâ lege Dei positiuâ: sed ex naturâ rei potestas hominis ita est coactata, vt propriâ autoritate nequeat tradere huiusmodi imperfectum dominium sui corporis: quemadmodum etiam, seclusâ omni lege positiuâ, homo nō potest sibi membrum absindere, aliud enim est non posse aliquid sine alterius concessione, aliud vero solum prohiberi id facere ex lege alterius. impotentia posteriori modo orta est ex lege positiuâ, prior ortum habet ex ipsâ rei naturâ.

Deus vero id videtur concessisse ad celeriorem generis humani propagationem, idque forte aliquanto post diluvium. neque contra hoc facit, quod potius id debuisse concedere in mundi primordio, quia in initio potius debuit ostendere naturalem matrimonij conditionem postulare, vt esset vinculum vniuers cum viâ, idque aliquamdiu durare continet, ne homines existimarent polygamiam esse iure natura licitam.

Quamvis autem forte expressior facta sit concessio Patriarchis, communiter tamen facta esse intelligitur pro populo Iudaico, vnde consuetudo in alijs populo plures uxores ducendi.

Controversia est, num concessio folis Iudeis facta fuisse censetur, ita censent aliqui, idque ad populum Dei multiplicandum.

Verum longè probabilitus est eam concessiōnem ad alijs quoque populos extensam, quod indicat August. lib. 22. contra Faustum cap. 47. docens morem ducendi plures uxores receptum fuisse in ijs terris, in quibus Iacob peregrinabatur, nec vñâ legi id prohibitum. ergo censet diuinam concessionem etiam ad exterios populos extensam.

Confir. ex eo quod Laban obtulerit Patriarchæ Jacob Rachelem in secundam uxorem, existimans nullo modo esse illicitum vni viro simul duas habere uxores, cuius iudicium non reprehendit à scripturâ.

Dices gentilibus non esse factam reuelationem.

Resp. non esse factam illis in particulari; intellectum tamen communiter licere alijs in hoc genere, quod licuit populo Iudaico, cuius contrarium scriptura non indicavit, quod non prætermisset, si persuasio hæc fuisse falsa, & erronea, cum fuisse causa grauissimum peccatorum fallitem materialium.

Aduertē ex Trident. sess. 24. in doctrinâ de matrimonij Sacramento, ex cap. *gaudemus*, de diuotis, & ex tit: de sponsâ duorum, in lege Euangelicâ ita omnem polygamiam esse prohibitam, & matrimonium ad primævum, suam conditionem reuocatum, vt nec Christiano, nec gentili licet secundam inducere vidente coniuge, & matrimonium attentatum esse irriterum.

Contra resolutionem obicitur 1. Ambros. lib. 1. de Abraham Patriarchâ, cap. 4. vocat coniunctionem

Obiectio.
49.

47.

Refp.

50.

Huius rei
concessio
facta forte
expressior
Patriarchis.

51.
Controversia.
Respons.
Auctoris.

Obiectio.
Resp.

Trident.
Ialege E
uangelicâ
& Christia
no & Gœtli
polygamia
est prohibi
bita.

53.
Obiectio.
ex Ambros.

Obiectio 2.
ex Augus.

Resp.

Obiectio 3.
Deut. 21.

Resp.

Petitio.

56.

Petitio.

Resp. affir.
probab.
Salas.
Esius.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.

232.

233.

234.

235.

236.

237.

238.

239.

240.

241.

242.

243.

244.

245.

246.

247.

248.

249.

250.

251.

252.

253.

254.

255.

256.

257.

258.

259.

260.

261.

262.

263.

264.

265.

266.

267.

268.

269.

270.

271.

272.

273.

274.

275.

276.

277.

278.

279.

280.

281.

282.

283.

284.

285.

286.

287.

288.

289.

290.

291.

292.

293.

294.

295.

296.

297.

298.

299.

300.

301.

302.

303.

304.

305.

306.

307.

308.

309.

310.

311.

312.

313.

314.

315.

316.

317.

318.

319.

320.

321.

322.

323.

324.

325.

326.

327.

328.

329.

330.

331.

332.

333.

334.

335.

336.

337.

338.

339.

340.

341.

342.

343.

344.

345.

346.

347.

348.

349.

350.

351.

352.

353.

354.

355.

356.

357.

358.

359.

360.

361.

362.

363.

364.

365.

366.

367.

368.

369.

370.

371.

372.

373.

374.

375.

376.

377.